

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-अ

वर्ष १२, अंक ११४]

सोमवार, सप्टेंबर ७, २०२६/ भाद्रपद १६, शके १९४८

[पृष्ठे ५, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक ३८६

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमान्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

महिला व बाल विकास विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक २७ ऑगस्ट, २०२६.

अधिसूचना

आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदाने, लाभ आणि सेवांची लक्ष्यित वितरण) अधिनियम, २०१६.

क्रमांक बालसं-२०२६/प्र.क्र.२१/का-०८.—याद्वारे, सेवा, लाभ किंवा अनुदाने वितरणासाठी ओळखपत्र म्हणून आधारचा वापर केल्याने शासनाच्या वितरण प्रक्रिया सुलभ होतात, पारदर्शकता आणि कार्यक्षमता येते आणि लाभाध्यांना त्यांची ओळख सिद्ध करण्यासाठी अनेक कागदपत्रे सादर करण्याची गरज टाळून, त्यांचे हक्क थेट सोयीस्कर आणि अखंडपणे मिळवणे शक्य होते;

आणि जिथे महिला व बाल विकास विभाग (यापुढे “विभाग” म्हणून संबोधले जाईल) हा “क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले बालसंगोपन योजना” (यापुढे “योजना” म्हणून संबोधले जाईल) राबवत आहे, ज्या अंतर्गत अनाथ मुलांना किंवा ज्यांच्या पालकांचा शोध लागत नाही आणि ज्यांना दत्तक देता येत नाही अशा मुलांना, एकल पालक असलेल्या मुलांना (ज्या कुटुंबांमध्ये एका पालकाचा मृत्यू, घटस्फोट, पालकांचे विभक्त होणे, सोडून देणे, अविवाहित मातृत्व, गंभीर आजार, पालक रुग्णालयात दाखल असणे इत्यादी कारणांमुळे कौटुंबिक विघटन झाले आहे अशा कुटुंबांतील मुलांना), कौटुंबिक तणाव/वाद किंवा संघर्ष किंवा कायदेशीर लढाई यांसारख्या कौटुंबिक संकटांनी बाधित मुलांना, कुष्ठरोग्यांच्या मुलांना, जन्मठेपेची शिक्षा भोगत असलेल्या कैद्यांच्या मुलांना, तुरुंगात असलेल्या पालकांच्या मुलांना, एचआयव्ही-पॉझिटिव्ह पालकांच्या मुलांना, कर्करोगासारख्या गंभीर आजारांनी ग्रस्त पालकांच्या मुलांना, तीव्र मानसिक दिव्यांग मुलांना, एचआयव्ही-पॉझिटिव्ह किंवा कर्करोगग्रस्त मुलांना, ४०% पेक्षा जास्त दिव्यांग असलेल्या मुलांना, अंध मुलांना, शारीरिक दिव्यांग मुलांना, भीक मागणाऱ्या मुलांना,

पॉक्सो कायद्यांतर्गत पीडित मुलांना, तीव्र कुपोषित मुलांना, गंभीर आजारी मुलांना, व्यसनी मुलांना, विविध प्रकारच्या दंगलींनी बाधित मुलांना, कोविडसारख्या आजारांच्या प्रादुर्भावामुळे दोन्ही किंवा एक पालक गमावलेल्या मुलांना, नैसर्गिक आपत्तींमध्ये दोन्ही किंवा एक पालक गमावलेल्या मुलांना, बालविवाहाचे बळी ठरू शकणाऱ्या मुलांना, कायद्याच्या संघर्षात सापडलेल्या मुलांना, ज्यांचे दोन्ही पालक दिव्यांग आहेत अशा मुलांना, रस्त्यावर राहणाऱ्या मुलांना, शाळेबाहेरील मुलांना, बालकामगारांना, कौटुंबिक हिंसाचाराच्या प्रकरणांमध्ये सामील असलेल्या पालकांच्या मुलांना, “भिकारी गृहांमध्ये” दाखल असलेल्या पालकांच्या मुलांना (यापुढे “लाभार्थी” म्हणून संबोधले जाईल) दरमहा दोन हजार दोनशे पन्नास रुपये (यापुढे “लाभ” म्हणून संबोधले जाईल) आर्थिक सहाय्य प्रदान केले जाते, आणि ही योजना आयुक्त, महिला व बाल विकास कार्यालय, पुणे (यापुढे “अंमलबजावणी करणारी संस्था” म्हणून संबोधले जाईल) यांच्यामार्फत सध्याच्या योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार राबवली जात आहे;

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त योजनेमध्ये महाराष्ट्र राज्याच्या एकत्रित निधीतून होणारा आवर्ती खर्च समाविष्ट आहे.

त्यानुसार, आता, आधार (वित्तीय आणि इतर अनुदाने, लाभ आणि सेवांची लक्ष्यित वितरण) अधिनियम, २०१६ (यापुढे ‘उक्त अधिनियम’ म्हणून संबोधले जाईल) च्या कलम ७ च्या तरतुदीनुसार, महाराष्ट्र शासन याद्वारे खालीलप्रमाणे अधिसूचित करत आहे, ते असे की :—

१. (१) योजनेअंतर्गत लाभ मिळण्यास पात्र असलेल्या व्यक्तीला आधार क्रमांक धारण केल्याचा पुरावा सादर करणे किंवा आधार प्रमाणीकरण करणे आवश्यक असेल.

(२) योजनेअंतर्गत लाभ घेऊ इच्छिणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीकडे आधार क्रमांक नसल्यास किंवा तिने अद्याप आधारसाठी नावनोंदणी केली नसल्यास, तिला योजनेसाठी नोंदणी करण्यापूर्वी आधार नावनोंदणीसाठी अर्ज करणे आवश्यक असेल, तथापि, ती उक्त अधिनियमाच्या कलम ३ नुसार आधार मिळवण्यास पात्र असावी, आणि अशा व्यक्तींनी आधारसाठी नावनोंदणी करण्यासाठी कोणत्याही आधार नावनोंदणी केंद्राला भेट द्यावी (यादी भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरणाच्या (UIDAI) www.uidai.gov.in या वेबसाइटवर उपलब्ध आहे).

(३) आधार (नावनोंदणी आणि अद्ययावत) विनियम, २०१६ च्या नियम १२ नुसार, विभागाला त्याच्या अंमलबजावणी संस्थेद्वारे, ज्या लाभार्थ्यांनी अद्याप आधारसाठी नावनोंदणी केलेली नाही, त्यांच्यासाठी आधार नावनोंदणी सुविधा उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे आणि संबंधित गट किंवा तालुका किंवा तहसीलमध्ये कोणतेही आधार नावनोंदणी केंद्र नसल्यास, विभाग त्याच्या अंमलातील संस्थेद्वारे UIDAI च्या विद्यमान निबंधकांशी समन्वय साधून किंवा स्वतः UIDAI निबंधक बनून सोयीस्कर ठिकाणी आधार नावनोंदणी सुविधा प्रदान करेल :

परंतु, जोपर्यंत त्या व्यक्तीला आधार क्रमांक दिला जात नाही, तोपर्यंत अशा व्यक्तीला योजनेअंतर्गत लाभ खालील कागदपत्रे सादर करण्याच्या अधीन राहून दिले जातील, ती अशी की:-

(अ) जर तिने नावनोंदणी केली असेल, तर तिची आधार नावनोंदणी ओळख स्लिप; आणि

(ब) खालीलपैकी कोणतेही एक कागदपत्र, ते असे की :—

(i) फोटो असलेले बँक किंवा पोस्ट ऑफिस पासबुक ; किंवा

(ii) पासपोर्ट ; किंवा

(iii) रेशन कार्ड ; किंवा

(iv) राजपत्रित अधिकारी किंवा तहसीलदाराने अधिकृत लेटरहेडवर जारी केलेले, संबंधित व्यक्तीचा फोटो असलेले ओळखपत्र ; किंवा

(v) विभागाने निर्दिष्ट केलेला इतर कोणताही दस्तऐवज :

तसेच, उपरोक्त कागदपत्रे त्या उद्देशासाठी विभागाने विशेषतः नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्याद्वारे तपासली जाऊ शकतात.

२. योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांना सोयीस्करपणे लाभ देण्यासाठी, विभाग आपल्या अंमलबजावणी संस्थेद्वारे सर्व आवश्यक व्यवस्था करेल, जेणेकरून लाभार्थ्यांना उक्त गरजेबद्दल जागरूक करण्यासाठी माध्यमांद्वारे व्यापक प्रसिद्धी दिली जाईल.

३. ज्या सर्व प्रकरणांमध्ये लाभार्थ्यांच्या सदोष बायोमेट्रिक्समुळे किंवा इतर कोणत्याही कारणामुळे आधार प्रमाणीकरण अयशस्वी होते, त्या सर्व प्रकरणांमध्ये खालील उपाययोजना अवलंबल्या जातील, त्या म्हणजे :—

(अ) बोट्यांच्या ठशांची गुणवत्ता खराब असल्यास, प्रमाणीकरणासाठी इंटीग्रेटेड रिस्क इन्फॉर्मेशन सिस्टीम (IRIS) स्कॅन किंवा चेहरा प्रमाणीकरण सुविधेचा अवलंब केला जाईल, त्यानुसार विभाग आपल्या अंमलबजावणी संस्थेद्वारे लाभ अखंडपणे वितरित करण्यासाठी बोट्यांच्या ठशांच्या प्रमाणीकरणासोबत (IRIS) स्कॅनर किंवा चेहरा प्रमाणीकरणाची सोय उपलब्ध करून देईल,

(ब) जर बोट्यांचे ठसे किंवा (IRIS) स्कॅन किंवा चेहरा प्रमाणीकरणाद्वारे बायोमेट्रिक प्रमाणीकरण यशस्वी झाले नाही, तर जेव्हा शक्य आणि स्वीकारार्ह असेल, तेव्हा प्रकरणानुसार, मर्यादित वेळेच्या वैधतेसह आधार वन-टाइम पासवर्ड किंवा पासवर्डद्वारे प्रमाणीकरण करण्याची सोय दिली जाईल;

(क) इतर सर्व प्रकरणांमध्ये जिथे बायोमेट्रिक किंवा आधार वन-टाइम पासवर्ड किंवा टाइम-बेस्ड वन-टाइम पासवर्ड प्रमाणीकरण शक्य नाही, तिथे योजनेअंतर्गत लाभ भौतिक आधार पत्राच्या आधारावर दिला जाऊ शकतो, ज्याची सत्यता आधार पत्रावर छापलेल्या क्विक रिस्पॉन्स (QR) कोडद्वारे सत्यापित केली जाऊ शकते आणि क्विक रिस्पॉन्स कोड रीडरची आवश्यक व्यवस्था विभाग आपल्या अंमलबजावणी संस्थेद्वारे सोयीस्कर ठिकाणी उपलब्ध करून देईल.

४. उपरोक्त व्यतिरिक्त, योजनेअंतर्गत कोणताही खरा लाभार्थी त्याच्या हक्काच्या लाभापासून वंचित राहणार नाही याची खात्री करण्यासाठी, विभाग आपल्या अंमलबजावणी संस्थेद्वारे भारत सरकारच्या कॅबिनेट सचिवालयातील डीबीटी मिशनच्या १९ डिसेंबर २०१७ रोजीच्या कार्यालयीन जापनात नमूद केलेली अपवाद हाताळणी यंत्रणा (exception handling mechanism) अनुसरेल.

५. ही अधिसूचना महाराष्ट्र शासनाच्या राजपत्रामध्ये प्रसिद्ध झाल्याच्या तारखेपासून अंमलात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

आनंद भोंडवे,

शासनाचे उप सचिव.

WOMEN AND CHILD DEVELOPMENT DEPARTMENT

Mantralaya, Madam Cama Road, Hutatma Rajguru Chowk,
Mumbai 400 032, dated 27th August, 2026.

NOTIFICATION

THE AADHAR (TARGETED DELIVERY OF FINANCIAL AND OTHERS SUBSIDIES, BENEFITS AND SERVICES) ACT, 2016.

No. Balsn-2026/C.R.21/Desk-08.—Whereas, the use of Aadhaar as identity document for delivery of services or benefits or subsidies simplifies the Government delivery processes, brings in transparency and efficiency and enables beneficiaries to get their entitlements directly in a convenient and seamless manner by obviating the need to produce multiple documents to prove one's identity;

And whereas, the Women and Child Development Department (hereinafter referred to as "the Department") is administering the "Krantijyoti Savitribai Phule Balsangopan Scheme" (hereinafter referred to as "the Scheme") to provide financial assistance of rupees two thousand two hundred fifty per month (hereinafter referred to as "the benefit") to the orphaned children or children whose parents cannot be traced and who cannot be given up for adoption, children with a single parent (children from families where the family has been disrupted due to reasons such as the death of one parent, divorce, parental separation, abandonment, unmarried motherhood, serious illness, parent being hospitalized, etc.) children affected by family crises such as family tension/disputes or conflicts or legal battles children of leprosy patients, children of prisoners serving life sentences, children of parents in jail, children of HIV-positive parents, children of parents suffering from serious illnesses like cancer severely mentally challenged children, HIV-positive or cancer-affected children, children with more than 40% disability, blind children, children with physical disabilities, begging children, children who are victims under the POCSO Act, severely malnourished children, acutely malnourished children, children with serious illnesses, addicted children, children affected by various types of riots, children who have lost both or one parent due to the outbreak of diseases like Covid, children who have lost both or one parent in natural disasters, children who may become victims of child marriage, children in conflict with the law, children whose both parents are disabled, children living on the streets, out-of-school children, child labourers children of parents involved in domestic violence cases, children of parents admitted to "beggar homes" (hereinafter referred to as "the beneficiaries") which is being implemented by the Commissioner, Women and Child Development Office, Pune (hereinafter referred to as "the implementing Agency") as per the extant Scheme guidelines;

And whereas, the aforesaid Scheme involves recurring expenditure incurred from the Consolidated Fund of the State of Maharashtra.

Now, therefore, in pursuance of the provisions of section 7 of the Aadhaar (Targeted Delivery of Financial and Other Subsidies, Benefits and Services) Act, 2016 (hereinafter referred to as the said Act), the Government of Maharashtra hereby notifies the following, namely :—

1. (1) An individual eligible for receiving the benefit under the Scheme shall be required to furnish proof of possession of Aadhaar number or undergo Aadhaar authentication.

(2) Any individual desirous of availing benefit under the Scheme, who does not possess the Aadhaar number or, has not yet enrolled for Aadhaar, shall be required to make application for Aadhaar enrolment before registering for the Scheme. Provided that he is entitled to obtain Aadhaar as per section 3 of the said Act, and such individuals shall visit any Aadhaar enrolment centre (list available at the Unique Identification Authority of India (UIDAI) website www.uidai.gov.in) to get enrolled for Aadhaar.

(3) As per regulation 12 of the Aadhaar (Enrolment and Update) Regulations, 2016, the Department through its implementing Agency, is required to offer Aadhaar enrolment facilities for the beneficiaries who are not yet enrolled for Aadhaar and in case there is no Aadhaar enrolment centre located in the respective Block or Taluka or Tehsil, the Department through its implementing Agency shall provide Aadhaar enrolment facilities at convenient locations in coordination with the existing Registrars of UIDAI or by becoming a UIDAI Registrar itself :

Provided that, till the time Aadhaar is assigned to the individual, benefits under the Scheme shall be given to such individual, subject to the production of the following documents, namely :—

- (a) if he has enrolled, his Aadhaar Enrolment Identification Slip ; and
- (b) any one of the following documents, namely :—
 - (i) Bank or Post Office Passbook with Photo; or
 - (ii) Passport; or
 - (iii) Ration Card; or
 - (iv) Certificate of identity having photo of such person issued by a Gazetted Officer or a Tehsildar on an official letter head; or
 - (v) any other document as specified by the Department:

Provided further that the above documents may be checked by an officer specifically designated by the Department for that purpose.

2. In order to provide benefit to the beneficiaries under the Scheme conveniently, the Department through its implementing Agency shall make all the required arrangements to ensure that wide publicity through the media shall be given to the beneficiaries to make them aware of the said requirement.

3. In all cases, where Aadhaar authentication fails due to poor biometrics of the beneficiaries or due to any reason, the following remedial mechanisms shall be adopted, namely :—

(a) in case of poor fingerprint quality, Integrated Risk Information System (IRIS) scan or face authentication facility shall be adopted for authentication, thereby the Department through its implementing Agency shall make provisions for (IRIS) scanners or face authentication along with finger-print authentication for delivery of benefits in a seamless manner;

(b) in case the biometric authentication through fingerprints or (IRIS) scan or face authentication is not successful, whenever feasible and admissible authentication by Aadhaar One-Time Password or Time-based One-Time Password with limited time validity, as the case may be, shall be offered;

(c) in all other cases where biometric or Aadhaar One-Time Password or Time-based One-Time Password authentication is not possible, benefit under the Scheme may be given on the basis of physical Aadhaar letter whose authenticity can be verified through the Quick Response (QR) Code printed on the Aadhaar letter and the necessary arrangement of Quick Response Code reader shall be provided at the convenient locations by the Department through its implementing Agency.

4. In addition to the above, in order to ensure that no bonafide beneficiary under the Scheme is deprived of his due benefit, the Department through its implementing Agency shall follow the exception handling mechanism as outlined in the Office Memorandum of DBT Mission, Cabinet Secretariat, Government of India, dated 19th December 2017.

5. This notification shall come into effect from the date of its publication in the *Maharashtra Government Official Gazette*.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

ANAND BHONDVE,
Deputy Secretary to Government .